

Błędy językowe wynikające z podłoża dialektalnego

Autor: Halina Karaś

Błędy językowe wynikające z podłoża dialektalnego, czyli tzw. błędy gwarowe, są rezultatem niedostatecznego opanowania języka ogólnego. Pojawiają się one w wypowiedziach pierwotnych użytkowników gwary na skutek zetknięcia się dwóch systemów językowych: gwarowego i ogólnopolskiego, co powoduje interferencję językową, czyli przenoszenie pewnych cech gwarowych do języka ogólnego, np. asynchronicznej wymowy spółgłosek wargowych miękkich (mniensio, psiwo), wymowy typu chiba, kedy, odmiany typu królewnej (zam. królewny) czy wyrazów gwarowych, np. maz. lignać ‘kopnąć’. Zjawiska takie, typowe dla gwary, stanowią wyraźne naruszenie normy języka ogólnego i są kwalifikowane jako błędy językowe. Często są również błędy wtórne, czyli hiperyzmy, powstające w procesach przyswajania języka ogólnego i wyzbywania się cech gwarowych, np. chęć uniknięcia gwarowej wymowy typu mniasto (zam. miasto) prowadzi do redukcji etymologicznej grupy mń: pomik, ciemica zamiast pomnik, ciemnica. Podobnie unikanie labializacji samo jest przyczyną powstawania form takich, jak opata, ubin zamiast łopata, łubin. Liczną grupę stanowią także błędy, których źródłem są nawyki gwarowe. Najczęściej są one wynikiem mechanizmu analogii, np. chłopczęta (na wzór dziewczęta), psowi zamiast psu (bo koniowi, domowi). Tzw. błędy gwarowe zauważa się nie tylko w sytuacjach oficjalnych w języku ogólnym robotników wywodzących się ze środowisk wiejskich, uczniów szkół wiejskich, ale i w języku inteligencji pochodzenia chłopskiego (nawet z wykształceniem wyższym). Szczególny nacisk kładzie się na usuwanie tego typu błędów językowych w szkole. Z badań wynika, że stanowią one ok. 10% uchybień językowych popełnianych przez uczniów, a ich liczba zmniejsza się w toku nauczania. Por. Hiperpoprawność językowa, Szadzenie.